

УДК 811.124:378:61-057.875

DOI <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2025.103.19>

С. Є. Трегуб

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Запорізького державного медико-фармацевтичного університету
ORCID: orcid.org/0000-0001-7066-8514

Г. В. Люшинська

викладач кафедри іноземних мов
Запорізького державного медико-фармацевтичного університету
ORCID: orcid.org/0000-0001-5762-7427

І. Л. Вовк

старший викладач кафедри іноземних мов
Запорізького державного медико-фармацевтичного університету
ORCID: orcid.org/0000-0002-2998-765X

ЛАТИНСЬКА МОВА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

Стаття присвячена проблемі вивчення латинської мови та медичної термінології у поєднанні з іноземною мовою в медичних вишах. Предметом дослідження є обґрунтування ролі латинської мови як ключового компоненту професійної підготовки студентів-медиків, а також аналіз актуальності, проблематики та перспектив удосконалення її вивчення у вищій медичній школі. Проведено аналіз існуючих типів вправ для навчання латинської мови та медичної термінології і визначення, які з них можуть бути використані для створення системи вправ для навчання студентів-медиків спеціальності 222 «Медицина», а також запропонування моделі вправ для різних теоретико-практичних блоків з анатомічної, клінічної та фармацевтичної термінології в контексті підготовки до ліцензійного іспиту Крок 1. Зроблено аналіз останніх досліджень і публікацій вітчизняних і закордонних науковців з цього питання. Визначено навчальний зміст, мета, предмет навчання та основні завдання дисципліни «Латинська мова та медична термінологія». Наголошено на чіткій структурі вправ, яка передбачає наступні компоненти, а саме, формулювання завдання, виконання завдання і контроль. Відповідно до робочої програми з латинської мови та медичної термінології виокремлено три розділи: анатомічна, клінічна, фармацевтична термінологія метою яких є перевірка набутих вмінь та навичок студентів-медиків правильного вживання лексики та граматичних конструкцій латинської мови за трьома блоками: анатомія, клініка, фармація. Запропоновано зразки вправ до розділу анатомічна термінологія на прикладі граматичної теми «Іменник, граматичні категорії, узгоджене і неузгоджене означення»; клінічна термінологія на прикладі теми «Греко-латинські дублети I–II відмін»; фармацевтична термінологія на прикладі теми «М'які лікарські форми». На нашу думку, завдяки знанням з латини у комбінації з іноземною мовою та вдало підбраному комплексу вправ і завдань майбутні лікарі зможуть отримати більш точне та розширене розуміння конкретних лексичних та граматичних явищ, що одночасно сприяє покращенню їх комунікативних навичок і дозволить ефективно скласти іспит Крок 1 з англійської частини.

Ключові слова: латинська мова та медична термінологія, студенти-медики, система вправ.

Постановка проблеми. У сучасних умовах інтеграції української медичної освіти до європейського освітнього простору якість підготовки майбутніх лікарів є одним із головних критеріїв ефективності освітнього процесу. Володіння іноземною мовою за професійним спрямуванням та латинською мовою і медичною термінологією є необхідною складовою професійної компетентності лікаря, що забезпечує доступ до міжнародних наукових джерел, комунікацію з колегами з інших країн і участь у міжнародних конференціях [1, с. 42]. Незважаючи на те, що латина вже давно не є розмовною мовою, її роль у медицині не лише збереглася, але й набула нового значення в епоху глобалізації, стандартизації знань та інтернаціо-

налізації наукових досліджень. Розуміння латинських термінів дозволяє студентам-медикам ефективніше опанувати фахові дисципліни, успішно складати ліцензійний іспит Крок 1, орієнтуватися в міжнародній науковій літературі та вести професійну комунікацію на якісно новому рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день, проблемі вивчення латинської мови та медичної термінології присвячено багато праць. Це питання розглядали як вітчизняні, так і закордонні вчені, а саме: Р. Ключник, Л. Ратомська, Н. Дьома, І. Ворона, І. Кузнецова, Н. Wróbel, В. Osimani, V. Nutton. Шляхам формування позитивної мотивації вивчення латинської мови в майбутніх лікарів і підвищення ефектив-

ності навчальної діяльності в медичному ЗВО присвячено роботи Л. Гурай, Н. Дерев'янченко, Т. Скуратової й Л. Нетребчук. Особливості застосування методів інтерактивного навчання в процесі викладання латини як мови медицини та їх ефективність висвітлено в роботі Н. Бондар та інших. Вагомий внесок у розвиток викладання латинської мови в медичних і фармацевтичних закладах освіти зробили Л. Смольська та Є. Світлична. Л. Смольська є авторкою та співавторкою низки фундаментальних підручників із латини, у яких систематизовано граматичний матеріал і медичну термінологію відповідно до сучасних міжнародних номенклатур. Її праці спрямовані на формування професійної термінологічної компетентності, інтеграцію латини з анатомічними, клінічними та фармацевтичними дисциплінами та адаптацію навчання для студентів нефілологічних спеціальностей. Є. Світлична зробила значний методичний внесок у викладання латини, створивши підручники, орієнтовані на практичні потреби студентів-медиків і фармацевтів. Її роботи містять структуровану фармацевтичну та клінічну термінологію, словники, номенклатури лікарських форм і рецептурні зразки, що істотно полегшують засвоєння латинської мови як фахового інструмента майбутніх медичних спеціалістів. Спільно праці Л. Смольської й Є. Світличної забезпечили українську медичну освіту якісною методичною базою та сприяли стандартизації вивчення латини відповідно до вимог сучасної професійної підготовки. Вагомий внесок у розвиток методики викладання латинської мови для студентів медичних і стоматологічних спеціальностей зробила О. Беляєва, яка зосередила свої дослідження на аналізі структури та семантики медичної й стоматологічної термінології латинського походження. У своїх працях вона розкриває закономірності формування термінів, їх етимологію, морфемний склад та моделі термінотворення, що забезпечує глибше розуміння професійної лексики майбутніми лікарями. О. Беляєва також розробляє ефективні методичні підходи та практичні завдання для формування термінологічної компетентності, підкреслюючи інтегровану роль латини в опануванні фахових дисциплін у стоматології та медицині загалом.

Мета статті. Головною метою цієї статті є обґрунтування ролі латинської мови як ключового елементу професійної підготовки студентів-медиків, а також аналіз актуальності, проблематики та перспектив удосконалення її вивчення у вищій медичній школі. Аналіз існуючих типів вправ для навчання латинської мови та медичної термінології і визначення, які з них можуть бути використані для створення системи вправ для навчання студентів-медиків спеціальності 222 «Медицина», а також запропонування моделі вправ для різних теоретико-практичних блоків з анатомічної, клі-

нічної та фармацевтичної термінології в контексті підготовки до ліцензійного іспиту Крок 1.

Виклад основного матеріалу. Актуальність вивчення латинської мови в медичній освіті зумовлена низкою чинників. По-перше, латина є «міжнародною мовою медицини», оскільки більшість анатомічних структур, клінічних станів, фармакологічних препаратів і процедур мають латинські або латинізовані назви. По-друге, латина сприяє точності й однозначності наукових термінів, що є надзвичайно важливо для уникнення помилок у діагностиці та лікуванні. По-третє, знання основ латинської мови формує логічне мислення, розвиває мовну дисципліну та здатність до аналізу складних терміноелементів [2, с. 14]. Для сучасної української медичної освіти, яка інтегрується в європейський освітній простір, вивчення латини є запорукою відповідності міжнародним стандартам підготовки майбутніх лікарів. Це також сприяє мобільності студентів-медиків, участі у міжнародних стажуваннях та наукових проектах, успішному складанні ліцензійного іспиту Крок 1.

Попри очевидну важливість латинської мови та медичної термінології для студентів-медиків, існує низка проблем, які знижують ефективність її опанування студентами [3, с. 47]. Це, насамперед, недостатня мотивація студентів. Частина здобувачів освіти сприймає латину як «мертву мову», не усвідомлюючи її практичної цінності; великий обсяг термінології, тобто (медичні терміни містять численні префікси, суфікси, корені, що ускладнює запам'ятовування); відсутність міждисциплінарного підходу, де латина викладається ізольовано від анатомії чи клінічних предметів, через що студенти не бачать зв'язку між теорією та практикою; нерівномірний рівень підготовки студентів (деякі здобувачі, а це, як правило, студенти після закінчення медичних коледжів, мають досвід вивчення латинської мови, інші — ні, що ускладнює групову роботу); брак сучасних навчально-методичних матеріалів (частина підручників застаріла й не враховує сучасні стандарти термінотворення). Розв'язання усіх цих проблем можливе за умови інтеграції латинської мови та медичної термінології у фахову підготовку майбутніх лікарів на всіх рівнях освіти та застосування інноваційних методик викладання.

Володіння латинською мовою та медичною термінологією створює великі перспективи для студентів-медиків у контексті складанні ліцензійного іспиту Крок 1. Латинська мова є основою усієї анатомічної терміносистеми, а також значної частини клінічної, фармакологічної та біологічної номенклатури [4, с. 89]. Термінологія латинського походження використовується для: позначення анатомічних структур; опису патологічних станів і синдромів; називання інструментів та процедур; класифікації лікарських засобів. Знання латини

дозволяє студентам медичних ЗВО правильно утворювати, перекладати та розшифровувати анатомічні, клінічні, фармацевтичні терміни, розуміти їх структуру та логіку, що сприяє кращому засвоєнню фахових предметів і є базисом для утворення ланцюга латина-іноземна мова. Знання латинських термінів, грецьких терміноелементів (ТЕ) та англійських відповідників сприяє формуванню потужного вокабуляру фахової термінології, що допомагає студентам не тільки справитись з англійською частиною іспиту Крок 1, а й з українською. Вивчення латини та медичної термінології сприяє розвитку таких компетенцій: логічне та аналітичне мислення; здатність працювати з термінами та номенклатурами; точність і коректність у фаховому мовленні; навички роботи з медичною документацією.

Сучасні методи навчання латини та медичної термінології мають включати: міждисциплінарні зв'язки з анатомією, фармакологією, патофізіологією; використання інтерактивних платформ і тренажерів; роботу з латинізованими термінами з реальних клінічних випадків; створення ситуаційних вправ-кейсів, що моделюють професійну діяльність.

На кафедрі іноземних мов Запорізького державного медико-фармацевтичного університету (ЗДМФУ) запроваджено цикл дисципліни «Латинська мова та медична термінологія», який складається з 34 занять (68 годин) на навчальний рік. Навчання проводиться на підставі трьох компонентів: робочої програми, силабусу та основного підручника.

Робоча програма навчальної дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» складена для підготовки фахівців відповідно до «Стандарту» другого (магістерського) рівня вищої освіти України галузі знань І «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення» спеціальності І2 «Медицина».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є спеціальна лексика та граматичні конструкції, що використовуються у практиці за спеціальністю І2 «Медицина».

Основними завданнями вивчення дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» є: знання лексичного мінімуму, що складає основу латинської медичної термінології та основних словотворчих елементів, які використовуються у клінічних термінах і назвах лікарських препаратів; знання основ медичної термінології (анатомічної, клінічної та фармацевтичної); рецептурних кліше, спеціальних фармацевтичних виразів та рецептурних скорочень; знання з граматики латинської мови, які забезпечують грамотне використання професійної термінології на практиці: систему відмін іменників та прикметників; комплекс дієслівних форм теперішнього часу; віддієслівних форм (дієприкметники теперішнього часу активу

та дієприкметники минулого часу пасиву); загальних відомостей про прийменники, сполучники, прислівники, займенники та числівники; синтаксису іменникових сполучень та простого речення; знання принципів утворення номенклатурних назв та термінів у хімічній, ботанічній, фармакогностичній, технологічній номенклатурах, номенклатурі лікарських засобів, а також у клінічній термінології.

Щодо вправ, вони повинні мати чітку структуру і складатися з таких компонентів: формулювання завдання, виконання завдання і контроль.

Відповідно до програми виокремлюємо три розділи: анатомічна, клінічна, фармацевтична термінологія (метою є перевірка набутих вмінь та навичок студентів-медиків, правильного вживання лексики та граматичних конструкцій латинської мови за трьома блоками: анатомія, клініка, фармація).

Пропонуємо зразки вправ до розділу анатомічна термінологія на прикладі граматичної теми «Іменник, граматичні категорії, узгоджене і неузгоджене означення». Існує два підходи, типові задачі і тести. Перші 5 вправ є прикладом типових задач, які дозволяють ефективно пропрацювати теоретичні знання з даної теми, удосконалити лексичний матеріал та поглибити і затренувати граматику.

Визначте відміну і основу іменників:

prisma, atis n – призма; *venter, ntris m* – живіт; *articulatio, onis f* – суглоб; *arcus, us m* – дуга; *systema, atis n* – система

2. Узгодьте іменник з прикметником у називному та родовому відмінках, перекладіть:

поперечний відросток (*processus, us m + transversus, a, um*)

зовнішня апертура (*apertura, aef+externus, a, um*)

лівий край (*margo, inis m + sinister, tra, trum*)

кам'яниста частина (*pars, partis f+petrosus, a, um*)

решітчаста кістка (*os, ossis n + ethmoidalis, e*)

3. Перекладіть терміни латинською мовою:

поперечний відросток лобної порожнини; лівий край зовнішньої апертури; кам'яниста частина решітчастої кістки

Перекладіть терміни українською мовою:

musculus capitis fonticulus transversus sulcus sinus sigmoidei; fovea costalis

Наступним кроком є застосування тестів, які дають змогу виявити певні прогалини з лексики та граматики. Наприклад:

1. Виберіть рядок, у якому в усіх словах є дифтонг:

A. *oedema, barotrauma, Eucalyptus, aether*

B. *herba, amoeba, aër, Plutonium, pneumonia*

C. *gelatina, Aethacridinum, Tucommia, Uva Ursi*

D. *basis, trauma, pnoë, causticus*

E. *ampulla, Tramadolium, Methacinum, Quadevitum*

2. Визначте відміну іменника *arcus, us (m)* за словниковою формою:

A. IV B. I C. II D. III E. V

3. Виберіть ряд, в якому всі іменники - чоловічого роду

sinus, meatus, dens, angulus
arcus, os, angulus, mater
cavum, frenulum, jugum, labium
uterus, digitus, colon, anus
mucosa, flexura, vomer, corona

4. Виберіть ряд, в якому всі іменники - жіночого роду

aorta, crista, mater, gaster
auris, pollex, axis, dens
caput, salus, meninx, larynx
cor, rete, caput, genu
radix, nomen, corpus, cadaver

5. Виберіть ряд, в якому всі іменники - середнього роду

A. foramen, os, corpus, ligamentum
B. tuberculum, sternum, acromion, juvenus
C. crus, processus, sinus, membrum
D. skeleton, costa, vertebra, pulpa
E. ductus, cornu, facies, genu

Щодо блоку клінічної термінології, ми вважаємо його одним з найважливіших аспектів у процесі оволодіння студентами-медиками знаннями з клінічних терміноелементів (ТЕ). Ми виокремлюємо найефективніші 5 типів вправ, а саме, скласти термін із заданим значенням, наприклад:

1. малі розміри нижньої щелепи
2. загальне захворювання м'язів

Наступне завдання, поясніть терміни, наприклад:

1. polydactylia
2. coloptosis

Наступне завдання, перекладіть клінічні діагнози на українську мову:

1. chondromatosis ossium
2. carcinoma ovarii

Наступне завдання, виділіть клінічні суфікси та префікси. Дайте їх значення: poliomyelitis, thrombosis, polymastia, operabilis, catacrotia, fibrosus, a, um

Наступне завдання, перекладіть клінічні діагнози на латинську мову:

- 1) гострий абсцес верхньої частки правої легені;
- 2) гіпертонічна ангіопатія сітківки.

Вивчення фармацевтичного блоку дає змогу студентам-медикам опанувати назви лікарських рослин, отримати знання з твердих, рідких та м'яких лікарських форм, оволодіти рецептурними кліше та навчитись писати рецепти. Для досягнення цих цілей ми виокремлюємо наступні вправи:

1. Перекладіть латиною: очна мазь преднізолону на добу, складний пластир свинцю, бальзамічний лінімент Вишневського для зовнішнього застосування, цинкова паста, вазелінова олія в ампулах, мазь "Кремген", перцевий пластир для дітей, желатинові капсули « Аевіт», таблетки

вкриті оболонкою, мигдалеве масло з екстрактом кропиви, сухий екстракт полину, свічки з гідрохлоридом папаверіну.

2. Перекладіть українською мовою рецепт:

Recipe: Dermatoli
Methyl salicylatis
Olei Lini ana 15,0
Misce, fiat linimentum. Da.
Signa.

3. Перекладіть латиною рецепт:

Візьми: Салицилової кислоти
Оксиду цинку по 12,0
Вазеліну до 50,0
Змішай, щоб утворилась паста.
Видати.
Позначити.

Останній аспект на якому ми наголошуємо, це трансформація знань з латини у англійську мову, що дає змогу студентам-медикам успішно скласти іспит Крок 1. Одним із ефективних вправ ми виділяємо наступну: Match the Greek terms with their English common names:

Greek TE	English common names
halitosis, is f	tooth decay
gingivitis, itidis f	dry mouth
caries, ei f	gum inflammation
bacterium, i n	tongue
xerostomia, ae f	unpleasant smell
inflammatio, onis f	dentist
lingua, ae f	unpleasant smell
foetor, oris m	inflammation
dehydratio, onis f	bacteria
dentista, ae m/f	bad breath

Висновки і пропозиції. Отже, латина є невід'ємною складовою якісної підготовки майбутніх медичних працівників. Вона забезпечує точність професійної комунікації, полегшує опанування спеціальних дисциплін, сприяє включенню студентів у міжнародний освітній простір. Ми проаналізували існуючі типи вправ для навчання латинської мови та медичної термінології, а також запропонували моделі вправ для різних теоретико-практичних блоків з анатомічної, клінічної та фармацевтичної термінології в контексті підготовки до ліцензійного іспиту Крок 1. Вирішення наявних проблем потребує оновлення методів навчання, інтеграції латини з фаховими дисциплінами та підвищення мотивації студентів-медиків до навчання.

Список використаної літератури:

1. Дичківська О. О. Інноваційний менеджмент: конспект лекцій. Київ : ДІА, 2018. 82с.
2. Колесникова К. І. Медична термінологія латинського походження та її структурні моделі : [монографія] / К. І. Колесникова. Харків : ХНМУ, 2016. 212 с.

3. Шевченко Л. І. Основи анатомічної термінології: історія, структура, розвиток : [навч. посіб.]. Київ : НаУКМА, 2019. 180 с.
4. Wróbel H. Latin Anatomical Terminology in Modern Medicine : [monograph] / H. Wróbel. Warsaw : Medical Press, 2012. 198 p.
-

Trehub S., Liushynska H., Vovk I. Latin as an integral component of professional training of medical students

The article is devoted to the problem of studying Latin and medical terminology in combination with a foreign language in medical universities. The subject of the study is to substantiate the role of Latin as a key component of professional training of medical students, as well as to analyze the relevance, problems and prospects for improving its study in higher medical school. An analysis of existing types of exercises for teaching Latin and medical terminology was conducted and it was determined which of them can be used to create a system of exercises for teaching medical students in specialty 222 "Medicine", as well as a proposal of a model of exercises for various theoretical and practical blocks on anatomical, clinical and pharmaceutical terminology in the context of preparation for the licensing exam Step 1. An analysis of the latest research and publications of domestic and foreign scientists on this issue has been made. The educational content, goal, subject of study and main tasks of the discipline "Latin Language and Medical Terminology" have been determined. The clear structure of the exercises is emphasized, which provides for the following components, namely, the formulation of the task, the implementation of the task and control. In accordance with the work program on the Latin language and medical terminology, three sections are distinguished: anatomical, clinical, pharmaceutical terminology, the purpose of which is to check the acquired skills and abilities of the medical students in the correct use of vocabulary and grammatical constructions of the Latin language in three blocks: anatomy, clinic, pharmacy. Sample exercises for the anatomical terminology section are offered on the example of the grammatical topic "Noun, grammatical categories, agreed and disagreeable attribute"; clinical terminology on the example of the topic "Greek-Latin doublets of the 1st-2nd declension", pharmaceutical terminology on the example of the topic "Soft medicinal forms". In our opinion, thanks to knowledge of Latin in combination with a foreign language and a well-chosen set of exercises and tasks, future doctors will be able to gain a more accurate and expanded understanding of specific lexical and grammatical phenomena, which at the same time helps to improve their communication skills and will allow them to pass the Step 1 exam in the English part effectively.

Key words: Latin language and medical terminology, medical students, exercise system.

Дата першого надходження статті до видання: 14.11.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 11.12.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 31.12.2025